

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חומס סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1186

מסכת חגיגה ד'-י' • עדויות ב', ט' - ג', ב'

בס"ד, י"ב אדר א' תשפ"ב

השבוע בגליון

- ירושלים בנוייה על חורבות
- האוייבים ערערו את היסודות, והר הבית הונמך
- חובת שלמי שמחה
- האם יש מצווה לרקוד במועדים?

- הבאת הטף למצוות הקהל
- "שוטה" הפטור מן המצוות, יכול לעשות קניין?
- יש להבדיל בין מצוות לקניינים
- להר הבית עולים או יורדים?

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

ר' זונדל, גבאי קדוש!

סטירה עזה ניתחה על פניו של גבאי הצדקה רבי זונדל בעודו אוזח את ראשו בידיו, תפס היהודי המכה את כובעו ונמלט מן החדר כל עוד נפשו בו. רבי זונדל נותר המום על מקומו והחל מפשפש שוב ושוב בקפלי מעילו הדהוי, כשלפתע נתקלה ידו בחפץ קהה ונוקשה ונהרה נשפכה על פניו. **כדי** להבין את שאירע באותו יום שישי בשכונה וותיקה בירושלים, עלינו להפליג אל עולם היישוב הישן בירושלים, לפני עשרות שנים רבות. **הימים**, ימי שלטון התורכים. צרות ותלאות רבות סבבו את בני היישוב שהצמיח מקרבם גאוני עולם, שעמלו בתורה הקדושה יומם וליל, וקיימו בנפשם את דברי המשנה במסכת אבות (ו/ד) "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל". מקרב בני הגולה עלו לירושלים יהודים צדיקים, שכמיהתם אל עיר הקודש נסכה בהם שאר-רוח ותעצמות-נפש, כדי לעמוד בגבורה מול קשיי התקופה. רק אנשים שיישותם אמרה רוחניות שמימית, עלו ירושלימה לחון את עפרה של עיר הקודש. מלבדם, ידעו ידעו כל בני הגולה, כי העיר ירושלים לא זו בלבד שאינה מסוגלת לספק פרנסה לחדשים מקרוב באו, אלא גם לבניה הוותיקים והנאמנים אין בידה להושיע.

דף ג/א כדי ליתן שכר למביאיהן

הבאת הטף למצוות הקהל

"הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. ובניהם אשר לא ידעו ישמעו וילמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה" (דברים לא/יב-ג).

מצוות הקהל מתקיימת אחת לשבע שנים, במוצאי שנת השמיטה, בחול המועד של סוכות. התורה מצווה להביא גם את הטף. גמרתנו התמהה מדוע יש צורך לטלטלם לירושלים, משיבה: "כדי ליתן שכר למביאיהן".

"טף" זה, הגם בן יומו הוא?

הרמב"ן (שם) נוקט, כי מדובר ב"קטני השנים הקרובים להתחנך", שהרי כך נאמר בפסוק, "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'".

אולם ה"אור החיים" (שם) מדייק מגמרתנו, כי גם עוללים נכללים במצווה זו, שהרי מטרתה היא לזכות בשכר את הטורחים להעלותם לירושלים. הכי אין טרחה בהעלאת זאטוטים ירושלימה?! לפיכך הוא כותב כי מדובר ב"קטני קטנים, שאינם מבינים דבר, גם הם נכללים בכלל הטף". הגדיל לכתוב ה"מנחת חינוך" (מצווה תרי"ב אות ה'), כי גם תינוק מגיל שלושים יום כלול במצווה [ועיי"ש שיתכן שאף בפחות מכך].

שיטת אחרונים זו מובאת כבר במאירי בסוגייתנו, שלמד כן מדברי הירושלמי, והוסיף: "ונראים הדברים כשאין לחוש להם לחולשת הדרך".

מדוע נצטוינו להביא את הטף? השאלה המתבקשת היא, האם לשם הענקת שכר להוריהם הטורחים להביאם, נצטוו כן ישראל? ה"כלי יקר" מבטא תמיהה זו בלשונו הזהב: "וזה דוחק גדול, כי זה דומה כאילו ציווה שישאו עליהם משא מעצים ומאבנים לבית ה' כדי ליתן שכר למביאיהם!"

אחרונים רבים שקדו על קושייה זו והעלו תירוצים רבים ומגוונים.

לא מבינים, אך קולטים: יש שתירצו, כי הקטנים אינם מבינים אמנם, אך הם קולטים! האווירה המיוחדת נחרתת בתת מודע, כמאמר המשנה באבות (פרק ח' משנה ח'): "רבי יהושע - אשרי

זעילוי נשמת

מרת **לאה גרינפלד** ע"ה
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע י"ז באדר ב' תשמ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **הנטשע פלדמן** ע"ה
ב"ר שלמה אליהו גולדברגר ז"ל
נלב"ע ט"ז באדר תשס"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **שלמה פלדמן** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

זעילוי נשמת

הר"ר **יהודה זאב קוטלייר** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ז באדר ב' תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לעילוי נשמת
הרב **משה צבי יוסף הלפרן** ז"ל ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע ט"ז באדר תשל"ב **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידנו משפחת **הלפרן** שיחיו

יולדתו, מפני שמיום לידתו היתה אמו מעמידה את עריסתו בבית המדרש, כדי שיספוג אל קרבו את אוירת הקדושה (עיין שערים מצויינים בהלכה וכן יהודיע).

היכן יראו הפעוטות? רבינו הגאון רבי יעקב מליסא, בעל "נתיבות המשפט" מבאר בספרו "נחלת יעקב", שהרי ממילא נאלצים ישראל לשאת את טפיהם ירושלימה, מפני שמצווה על כל הגברים ועל כל הנשים להשתתף במעמד זה, וכי יותירו את הפעוטות בביתם?! לפיכך תמהה הגמרא, לשם מה נזקקה התורה לצוות להביאם, הרי ממילא יעשו כן מחוסר ברירה? על כך משיבה הגמרא, כי ציווי זה ניתן כדי להפוך את המטלה למצווה, וכך יזכו ישראל בשכר נוסף...

מעניין לציין, כי בספר "זכר למקדש", להגאון האדר"ת זצ"ל, כותב, כי לפי הסוברים שגם עוללים רכים הובאו למצוות הקהל, הרי שנס ופלא אירע שם. מאות אלפי תינוקות נאספו עם הוריהם לשמוע את המלך קורא מחומש "דברים", ותינוק לא צייץ, בכה, צהל או השמיע את קולו...

דף ג/ב איזהו שוטה

"שוטה" הפטור מן המצוות, יכול לעשות קניין?

מקרה סבוך הובא להכרעתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל.

יהודי שהתנהג בכל ארחות חייו כאדם מן היישוב, נתקף ברעיון עוועים כי הוא מושיע העולם וניסה בדרכים שונות לאכוף את 'מרותו'. הוא היה כופה על גבאים לתת לו לגשת לפני העמוד ולהעלותו לתורה. פעמים היה מטפס לצמרות העצים ונושא 'נאומים' חוצבי להבות. לרגל המצב המביך רעייתו ביקשה להפרד ממנו והשאלה שעלתה היא, אם הוא מוגדר כ'שוטה' שאינו יכול לתת גט.

בסוגייתנו אנו לומדים על ה"שוטה", והגמרא נותנת בו 'סימנים', למשל, הלך בבית הקברות, או המקרע את כסותו. הפוסקים מבהירים, כי גם אם ביתר מעשיו והנהגותיו הוא נוהג כפקח לכל דבר - "שוטה" הוא ופטור מכל המצוות.

לכאורה, נשוא נידוננו, שוטה הוא לכל דבר, ואין באפשרותו לתת גט לאשתו. ברם, רבי משה עיין עמוקות בנושא וחיידש "דבר חדש" כלשונו (שו"ת אגרות משה אה"ע ח"א סימן ק"כ).

את חיידושו המרהיב מייסד רבי משה על יסודות רבים. הבה נתמקד באחד מהם.

קושייה איתנה מציב רבי משה.

הרמב"ם מצא לנכון לכתוב את דינו של השוטה בהלכות עדות (פרק ט', הלכה ט'): "השוטה פסול לעדות מן התורה, לפי שאינו בן מצוות. ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד **בדבר מן הדברים**, אף על פי שהוא מדבר ושואל כעניין בשאר דברים, הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב".

שתי שאלות מתבקשות למקרא דברי הרמב"ם. ראשית, מדוע פירט הרמב"ם את דין השוטה בהלכות עדות, ולא ביתר ההלכות בהן הוזכר דין השוטה, כגון, הפרשת תרומות, קידושין וגירושין, קניינים ושליחות? זאת, ועוד: מדוע נמקם הרמב"ם שהשוטה "פסול לעדות מן התורה" - **לפי שאינו בן מצוות**? הכי זו הסיבה שאינו ראוי להעיד? הרי אינו ראוי להעיד כי שוטה הוא ואי אפשר לקבל עדות של אדם שדעתו משובשת עליו!

יש להבדיל בין מצוות לקניינים: מכאן יוצא רבי משה לחדש כי יש להבדיל בין מצוות לבין קניינים. בנוגע למצוות - לא ניתנה תורה לחצאין; מי שפטור ממצווה אחת מחמת שטינו, פטור מכל המצוות, כי מקשה אחת היא התורה, אי אפשר להיות ראוי לחלקה בלבד. שונים הם דיני הקניינים, שאינם 'מצוות', אלא דינים שקבעה התורה כיצד יש להעביר חפצים מבעלות אחת לרעותה, וכן דיני הקידושין והגירושין, בכלל ההלכות קניינים הם, כיצד קונה אדם אשה וכיצד הוא מבטל את קניינו.

בדיני קניינים, גם אם אדם שוטה לעניין סוג מסויים של קניין, אין בכך כדי לבטל את זכאותו ואת אפשרותו לעשות סוג קניין שלגביו הוא פקח ומדבר לעניין. לפיכך, הסיק רבי משה, אמנם אדם זה פטור מן המצוות, אך אין מניעה שיגרש את אשתו.

זו הסיבה שכתב הרמב"ם ששוטה פסול לעדות, לפי שהוא פטור מן המצוות. שכן, יתכן שבנושא עדות זו הרי הוא פקח לכל דבר ועניין, ברם, מאחר שהעדויות היא מצווה מן התורה, והוא פטור ממצוות התורה - אין הוא כשיר למסירת עדות [וע"ש שביסס את העולה מדברי הרמב"ם, מסוגיות בתלמוד הבבלי והירושלמי].

רבי משה מוסיף ובונה יסודות נוספים בנושא סבוך זה, תוך שהוא מציין נימוקים אחדים המסייעים להיתרו הגדול.

דף ו/א לעלות ולאחוז בידו של אבא מירושלים להר הבית

להר הבית עולים או יורדים?

מקומו של הר הבית אינו נתון לויכוח. הוא גלוי וידוע לכל.

רבים וגם טובים מבניה של ירושלים מהלכים היו בשולי סמטאותיה, כשפניהם אומרות דאגה. על כתפם רבץ עול כבד לפרנס את משפחתם, וכסף אין. אנשים מכובדים ומוכשרים נאלצו לעסוק במלאכות בזווית מבוקר עד ליל כדי להביא טרף לביתם, ואיש לא בחל בעבודה כלשהי. למרות הכל, משרה אחת היתה שאיש לא חפץ בה. משרת "גבאי הצדקה".

בימים כתיקנם, אנשים טובים נוטלים את תפקיד גבאי הצדקה על עצמם, ומקדישים את עיתותיהם להתדפק על דלתות הנדיבים, כדי לזכותם במצווה חשובה זו של צדקה וגמילות חסדים. אולם באותה תקופה התנאים הנדרשים לו לגבאי צדקה כדי למלא את תפקידו, נתקיימו בחציים בלבד. שכן, עניים ואומללים לרוב היו, אך עשירים וגבירים - אין, וכך, איש לא ההין ליטול על שכמו תפקיד כפוי טובה שכזה.

איש לא ההין? אכן, מלבד ר' זונדל. ר' זונדל כמו היה חלק מאבניה של ירושלים העתיקה. בגלימתו המפוספסת מהלך היה חפוזות בסמטאות העיר ומדלג ברגליו בקלילות ממקום למקום. על כל צרה שלא תבוא, היתה לו לר' זונדל אמרת שפר נעימה שחיממה את הלבבות. "אם לאכול לא היה" סיפר פעם ישיש ירושלמי, "לפחות היה מה לשמוע".

ר' זונדל, יהודי קדוש וטהור הוא. בכל שעה משעות היום, אפשר היה לשמוע את קולו הצלול ממלא את חצר דירתו, בה היה שוקד על דלתות התורה, ויודעי דבר סיפרו, כי גם בתורת הנסתר טמן את ידו.

כך, באחת מעיתותיה הקשות ביותר זכתה ירושלים לגבאי צדקה מיוחד במינו. ר' זונדל נעתר להפצרות הרבות ונטל על עצמו לעשות את הבלתי יעשה. לא תמיד היה בידו של ר' זונדל להושיע רבים היו הקופצים על המעות המעטות שהצליח לקבץ בדרכים נפתלות ושנונות, אך ר' זונדל ידע להפיה תקווה בלב המתדפקים על דלתו, כי יום יבוא ומצבם ישתפר.

משתנת הדף

ברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

עיון בדברי חז"ל מעורר תהייה גדולה. במקומות אחדים מבואר כי בית המקדש היה במקום גבוה מסביבותיו. הנה, במשנתנו נאמר כי קטן שאינו יכול לעלות מירושלים להר הבית - פטור ממצוות ראייה (ראיה זו הביא הכ"פ והרדב"ז דלהלן).

גם אילו אפשר היה לטעון כי אין כוונת המשנה **שעולים** להר הבית במובן הפיזי, והביטוי "עולים" הושאל מפני שהר הבית הוא מקום רוחני 'נשגב', הנה, לא מכבר למדנו במסכת תענית (כג/א), כי פעם אירע שירושלים הוצפה ממי גשמים, ו"עלו כל העם להר הבית מפני הגשמים".

חז"ל אף אמרו, כי בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל (קידושין סט/א ועוד). במדרש (תנחומא, וירא סימן כ"ב) גם נאמר, כי בתחילה מקום הר הבית היה עמק וכשחפץ הקב"ה להשרות שכינתו עליו, אמר: "אין דרך מלך לשכון בעמק אלא במקום גבוה ומעולה ומיופה ונראה לכל... מיד רמז הקב"ה יתברך לסביבות העמק, שיתקבצו ההרים למקום אחד, לעשות מקום לשכינה".

על פי חז"ל, איפוא, הר הבית גבוה ונראה לכל.

ברם, המציאות שונה בתכלית. בזמנינו אנו, וגם מאות רבות בשנים לפנינו, הר הבית נמוך מפני העיר ירושלים!

הא כיצד?

ירושלים בנוייה על חורבות: בתמיהה רבתי זו התחבטו גדולי הדורות, ש'עלו' ירושלימה ו'ירדו' אל הר הבית, ביניהם אחד הראשונים, רבי אשתורי הפרחי, שעלה ארצה ותר בה, והעלה על הכתב בספרו הנודע כפתור ופרח, את כל אשר ראו עיניו בארץ ישראל, כולל הדינים וההלכות התלויים בארץ ובמקדש. בספרו (פרק מ"א) הוא מתחבט בשאלה זו והוא מצדד, כי כפי הנראה ירושלים הנוכחית גבוהה יותר מירושלים הקדמונית. טעם הדבר, לפי שכאשר חרבה ירושלים בנו בתים חדשים על חורבותיה ולא העמיקו חפור בקרקע וכך התגבהה כל ירושלים. כסימן לכך הוא מציין כי במקומות מסויימים אפשר להבחין שרצפות הבתים הן כיפותיהם וגגותיהם של בניינים קודמים (ראה במהדורת לונץ בהערה 1 לאיזה מקום כוונתו).

האוייבים ערערו את היסודות, והר הבית הונמך: כך גם הסביר רבי דוד בן זמרה, הרדב"ז (שו"ת, ח"ב סימן תרל"ט ועיי"ש ע"ד סימן תרצ"א), לאדם שהציג בפניו שאלה זו, כי ירושלים בנוייה בתים על גבי בתים, "ואפילו אם יחפרו בעומק, לא יגיעו לקרקע בתולה". הוא מוסיף השערות אחרות, לפיהן לא ירושלים היא שהוגבהה אלא הר הבית הונמך, וסיבות רבות לדבר. ראשית, הן מחריבי בית המקדש "ערו ערו עד ה'יסוד ב'ה" (תהלים קל"ז) בכל פעם שהחריבוהו. בנוסף למטרת העיקרית, להחריב את הר הבית, חפצו גם שלא יהיה גבוה מבתי תיפלותיהם.

גשמים ורוחות סחפו את ההר הפרוץ: זאת, ועוד: מאחר שהר הבית היה גבוה, הגשמים שטפו וסחפו ממנו כמויות גדולות של חול ואבן, בהיותו פרוץ בלא תיקון ותחזוקה, עד שהונמך.

כראייה לדבריו הוא מביא את הנאמר בחז"ל, כי אבן השתייה שבקדש הקדשים היתה גבוהה שלש אצבעות בלבד מרצפת בית המקדש. ואילו בימי אבן השתייה כבר היתה גבוהה בשיעור "שתי קומות ויותר". הרי זו ראייה ברורה שהר הבית הונמך באופן משמעותי.

אכן, חפירות ארכיאולוגיות מוכיחות, כי בעומק ירושלים העתיקה נמצאים רחובות ובתים בעומק ששה עשר מטר לפחות, מתחת פני הקרקע (משנת ראשונים, בית הבחירה פ"ד ה"א אות א').

מעניין לציין, כי לפני עשרות שנים העלה תלמיד חכם מליטא חידוש על פי הנחה מוטעית כי הר הבית התגבה עקב התקבצות של חול ועפר ובעקבות כך הנכנס למקום המקדש אינו מתחייב כרת על "טומאת מקדש", שהרי "גגות לא נתקדשו" [גגו של בית המקדש לא התקדש, כמו כן, לדעת ראשונים אחדים, גם גגות ירושלים. כן פשטות הסוגייה בפסחים פה/ב, אולם עיין מנחת חינוך מצוות שס"ב], והחולות והעפר הם כגג הר הבית. רבי שמואל דובער מלמד, נועץ על כך עם הדבר אברהם שהסכים עמו כי אם אכן כך הם פני הדברים, המקום אינו קדוש (כפי שהביא בספרו נחלת שמואל, מובא במשנת ראשונים שם).

אך כאמור, שמועה זו לא נכונה היתה. אדרבה, הר הבית הונמך באופן משמעותי, והנכרים חפרו והגיעו עד יסודותיו (משנת ראשונים שם) [ראוי לציין, כי עיקרם של דברים צריך עיון רב, כי ודאי שגג הוא דווקא באופן שיש בניין והגג הוא רשות אחרת, ולא במקום שבנו על הריסות, ונעשה הכל "ארעה סמיכתא", וראה קהילות יעקב, פסחים סימן ס"ב].

דף ח/א

חובת שלמי שמחה

"שלש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל, ראייה חגיגה ושמחה" (ו/א).

גדרי מצוות ראייה ומצוות חגיגה - ברורים: חובה על כל יהודי מישראל להביא קרבן עולת ראייה בד בבד עם עלותו לבית המקדש, וכן קרבן חגיגה [אם כי האחרונים דנו רבות בדעת הרמב"ם בגדר מצוות "ראיה", ואם כך היא דעת שאר הראשונים]. אך מצוות שמחה אינה ברורה דייה, והיא מהמצוות שעצם מהותן מוטל במחלוקת.

באותה תקופה התגורר בירושלים יהודי קשה-יום. מיום הוולדו לא היתה דרכו סוגה בשושנים. אביו חלה בטיפוס, אמו לקתה בשיתוק ואחיו נפטרו בזה אחר זה. גם כאשר זכה להקים בית בישראל, לא ראה נחת בפעלו. בניו לוקים היו בזה אחר זה במחלות שונות, ובטרם החלים האחד, נפל רעהו למשכב, והיה אותו יהודי טובב מרבית שעותיו סביב ילדיו החולים ונפשו מרה עליו.

ככל עניי ירושלים הגיע גם תורו של מיועדנו להפגש בו בר' זונדל גבאי הצדקה פנים אל פנים. באותו בוקר, שערב שבת היה, אמרה לו רעייתו של אותו יהודי, כי עז רצונה לכבד את שבת המלכה ולהכין תבשילים לסעודות השבת, אך למרבה הצער גם קליפות תפוחי אדמה אין ברשותה.

היהודי החיש את פעמיו לעבר ביתו של ר' זונדל, שקיבלו בסבר פנים יפות. מספר דקות לפני כן העניק ר' זונדל את הפרוטה האחרונה שנותרה בצקלונו לפני מרוד שבא להתחנן על נפשו. היהודי נתיישב מול ר' זונדל והחל מתנה את צרותיו. ר' זונדל שידע לנפש האדם, הניח לאומלל להשיח את אשר על לבו, ובכך להקל על נפשו קמעא. משיים האורח את דבריו, פישט ר' זונדל את ידיו הריקות, ובקול שקט ועצוב הסביר לעני אשר לפניו, כי לצערו הרב לא נותרה בידו אף פרוטה לפורטה.

"ר' זונדל, אין לי כסף לשבת", אמר העני כאילו לא שמע מאומה. ר' זונדל נזדקף על כסאו, ובעודו מקרב את פיו לאוזנו של העני, לחש לאפרכסתו מילות תנחומין שיש בהן כדי לפייס עיר שלמה. העני שמע, ובתגובה נענה ואמר: "ר' זונדל, אין לי כסף לשבת".

עניו החמות של ר' זונדל הלכו ונתמלאו בדמעות של רחמים, ונפשו המתה עליו. "המתן קמעא, שמא יש בידיה של רעייתי פרוטה או שניים שהטמינה לכבוד סעודת בר המצווה של בני שיחיה. אתן לך אותן ותרוהו נפשך". ר' זונדל חיפש וחיפש, אך לא העלה דבר. רעייתו הצדקנית כבר העניקה את הפרוטה לעני אחר...

"ר' זונדל, אין לי כסף לשבת". הפעם נשמעה רטינה הולכת וגוברת בקולו של האומלל, ור' זונדל ההרהר לעצמו. כי "אינה דומה שמיעה לראיה", והולך את העני למקום הסתר בו נהג להטמין את כספי הצדקה, הרים את קופסת המתכת החלודה, ונענעה בידיו לארבע רוחות השמים, כדי להמחיש ליהודי האומלל שאין בידו להושיעו. העני ביקש להכניס את ידו ולמשש בכל פינות הקופסה, שמא ואולי יתרחש לו נס. דקות ארוכות עמד ר' זונדל כשהוא אוזח בידיו את הקופסה החלולה, בעוד העומד לפניו אינו פוסק מלפשפש בה. משהשתכנע כי אין בה מאום, הוציא העני את כף ידו מן הקופסה והנחיתה על פניו של ר' זונדל.

בני ביתו של ר' זונדל באו לעזרתו, אך הוא כבר עמד על מקומו וחפן באצבעותיו בכל קשרי מעילו, והנה, נתקלו אצבעותיו **במטבע זהב!** בלא להסס, החל ר' זונדל דולק אחר האומלל שניסה לנוס על רגליו הכבדות, אך תוך רגעים מספר כבר היה ר' זונדל לידו, כשהוא מושיט לו את המטבע הנדירה ובד בבד מאחל לו "גוט שבת" לבבי.

העני שב לביתו, וגם ר' זונדל חזר אל בני ביתו ההמומים למראה עיניהם שביקשו לדעת את שהתרחש. ר' זונדל הצדיק נענה להם כמסיח לפי תומו, ופרס בפניהם עולם ומלואו, עולם רוחני טהור וקדוש, שגבולות רוחניות אינם יכולים לו. "כאשר העני סטר על פניו", אמר ר' זונדל, "הבנתי עד כמה רבה מצוקתו, ולכן, החלטתי לשוב ולחפש בבגדי ביתר שאת ובדקדקנות מרובה, שמא אמצא בהם מטבע כל שהיא. ואכן, כפי שחזו עיניכם, זכיתי לקיים מצוות צדקה בממוני ולסייע ליהודי נדכה וקשה יום!"

בלבו של יהודי צדיק זה, לא עלתה כל טרוניה כלפי האדם שסטר בפניו. תוך כדי שספג את המכה, כבר הרהר ר' זונדל עד כמה אומלל הוא המכה ורחמיו הלכו וגאו והוא חשב על כך שאם העני הגיע לידו

פשטות לשון המשנה והגמרא, וכן מבואר ברש"י (שם, ד"ה שמחה, ועוד), כי חובת מצוות שמחה אינה מחייבת להביא קרבן נוסף, אלא מצווה זו מחייבת לאכול בשר קרבן בכל ימי החג. לפיכך, מי שנזדמן לו בשר קרבן ממקור כלשהו, אינו חייב להקריב בעצמו קרבן לצורך קיום מצווה זו. ברם, מדברי התוספתא עולה, כי קיימת מצווה להקריב בחג קרבן שלמי שמחה, שהוא קרבן שלמים עבור שמחת הרגל. בתוספתא נאמר על מצוות שמחה, "שיש לה תשלומים כל שבעה". אם נאמר שמצוות שמחה מחייבת לאכול בשר קרבן כל יום, אך אין מצווה להקריב קרבן שמחה בחג, כיצד אפשר להשלים אי אכילת בשר באחד הימים? הרי לנו, כי לדעת התוספתא בנוסף לחובת אכילת בשר קרבן כל יום, קיימת חובה להקריב קרבן שמחה באחד מימי החג, וחובה זו ניתנת להשלמה - אם לא קיימה ביום הראשון, יקיימה ביום השני וכן הלאה עד יומו האחרון של החג (ראה צ"ח, חגיגה ו/ב).

[המעין בדברי הרמב"ם מוצא עצמו נבוך. בהלכות חגיגה פרק א' הלכה א' הוא כותב: "והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך". בהלכה זו הרמב"ם מגדיר כי מצוות שמחה היא להקריב קרבן.

מאיך, בפרק ב' הלכה י' כתב הרמב"ם: "יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדריים ונדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בחטאת ובאשם ובבכור ובחזה ושוק, שמצוה זו היא לשמוח באכילת בשר לפני ה' והרי אכלו". כלומר, המצווה היא לאכול בשר קרבן כלשהו ולא דווקא להקריב קרבן. הצ"ח (שם) כותב, כי לפי השיטה העולה מדברי התוספתא, שיש מצווה גם לאכול בשר קרבנות וגם להקריב קרבן, דברי הרמב"ם מובנים היטב, כי בהלכה הראשונה התייחס למצוות הקרבת קרבן ובהלכה השנייה התייחס לכך שאין חובה להקריב קרבן כל יום, אלא לאכול כל יום בשר קרבנות. אולם, החזון איש חולק על כך בתוקף, ולדעתו אין מחלוקת בדבר והכל מודים כי מצוות שמחה היא באכילת בשר קרבנות בלבד (ראה אבי עזרי הלכות חגיגה, ושם בסוף הספר מכתב מהחזון איש, וראה בספר משמר הלוי, חגיגה סימן כ' שהביא את דברי רבותינו האחרונים בעניין זה).

דף י/ב דלמא חוגו חגא קאמר רחמנא

האם יש מצווה לרקוד במועדים?

הגמרא מביאה שאלה שהציג רב פפא לפני אביי: מה היה המקור של חז"ל לפרש את הפסוק (שמות יב/יז; ויקרא כג/מא; דברים טו/טו) "וְחִגַּגְתֶּם אִתּוֹ חֵג לֵה" במונן של קרבן חגיגה, שעל כל אחד מישראל מוטל להביא קרבן שלמים ברגלים? שמא הכוונה ל"חוגו חגא"? [מיד יבואר פירוש הדבר]. למסקנת הגמרא דורשים זאת בגזירה שווה, שיש להביא קרבן חגיגה.

מהו אותו "חוגו חגא" שרצה רב פפא שידרשו מן הפסוק? רש"י (ד"ה חוגו חגא) מפרש: "להרבות בשמחה". בעלי התוספות (ד"ה חוגו חגא) מביאים, כי יש מפרשים המפרטים את אופן השמחה - ריקודים. לדעתם "חוגו חגא" מלשון מחולות, והכוונה היא כי בחג יש להרבות בריקודים ובמחולות. בעל תוספות יום טוב (ראש השנה פרק א' משנה ב') מבהיר, כי אמנם הגמרא מסיקה ש"וחגתם אתו חג לה" נדרש שהכוונה לקרבן חגיגה, אך גם פשוטו של מקרא נותר על כנו, שהוא "ריקוד וטיפוח לשמחה".

בעל תוספות יום טוב כותב, כי מצאנו בחז"ל במקומות אחדים ש"חג" סתם הוא חג הסוכות, מפני שבחג הסוכות היתה "שמחה יתירה", הלא היא "שמחת בית השואבה", וכאמור, לשון חג הוא הריקוד והטיפוח של שמחה. לפי דבריו, נמצא במקרא מקור לשמחת בית השואבה שנחגגה בבית המקדש, כמבואר בפסוק "שבעת ימים תחוג... במקום אשר יבחר ה'". שנים מגדולי ישראל, בני אותה תקופה לערך, פירשו גם הם שלמסקנת הגמרא יש מצווה לרקוד בחג, כפי פשוטו של מקרא, הלא המה, הנצי"ב (העמק דבר, דברים, טו/טו) ורבי צדוק הכהן (פרי צדיק, חג הסוכות, סימן י"ז). בכך הם פירשו מדרש תמוה, לכאורה.

במדרש (ויקרא רבה, פ"ל פ"ב) מובאים קושיה ותירוץ בלתי מובנים. המדרש שואל: מדוע נצטוו ישראל בחג על מצוות שמחה ועל מצוות חגיגה? אם נצטוו בחגיגה - למה בשמחה? ואם בשמחה - למה בחגיגה? המדרש מתרץ, כי הדבר נועד כדי להראות שניצחנו בדין. עד כאן דבריו.

שני הגאונים מפרשים, כי כוונת המדרש להקשות לשם מה נצטוונו ב"שמחה" - שמחה כפשוטה, וגם ב"חגיגה" - ריקודים? הרי שתיהן דבר אחד הן המדרש מתרץ, כי השמחה היא בלב אך הריקוד נועד להראות לכל שניצחנו בדין וגילוי חיצוני זה התרבה בציווי התורה לרקוד. המדובר הוא על חג הסוכות, להראות שזכו לכפרה ביום הכיפורים [ראוי לציין, כי הדברים תואמים עם דברי הרמב"ם, הלכות לולב פרק ח' הלכה י"ב, כי עיקרה של "שמחת בית השואבה" הוא משום שמחת החג ולא משום ניסוך המים. ראה בספר חידושי ר"ז הלוי קה"ח, יומא וסוכה, עמוד 68].

הרמת ידיים, אות וסימן הוא כי מצבו בכי רע. כך היא דרכה של תורה, המענדת את בניה ומרככת את לבם, הנהפך לכלי מלא ברכה שכולו טוב בלבד, וכל מחשבתו ורעיונותיו הם כיצד להיטיב עם הזולת.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ה/ב במסכתין תבכה נפשי... מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו

"מסתרים"

כאשר למד רבי נחום משאדיק גמרא זו, התרגש מאד על כך שיש מקום להקב"ה בו הוא בוכה על הגלות. מיד קם והחליט ליסד מקום נסתר בו יבואו יראי ה' ויבכו אף הם על גלות השכינה וצער. שלשה עשר צדיקים בירושלים של אז נמצאו מתאימים לקבל את מפתח הנוחשת של אותו מקום צנוע. איש לא ידע מכך עד שהתגלה הדבר על ידי רבי שמואל סלנט, כאשר נפטר רבי צבי מיכל שפירא ונמצא בידו מפתח נחושת שאיש לא ידע את פשרו...

דף ט/ב ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה אחד

אחד

בשם הבעש"ט מוסרים, כי רמז יש כאן, לשנות פירקו מאה - ולזכור את ה"אחד" בורא כל העולמים. ואילו עמלק מרמז על לימוד ללא שמץ של רבש"ע. ושמו מורה כן: עמל - ק. עמל של מאה, ללא האחד... (רא"מ מגור).

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.
2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

